

การประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อกลยุทธ์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา ในเทศบาลนครนครปฐม¹

Evaluation of Public Participation in the Conservation Strategies for Klong Chedi Bucha in Nakhon Pathom Municipality

บทความวิจัย

แพรภักตรา เกี้ยวชะอุ่ม² จุฑาทิพย์ ทาวรรัตน์³ และ ประสงค์ ตันพิชัย⁴
 Praepattra Kiaochaoum² Chutathip Thawornratana³ and Prasong Tanpichai⁴
 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์²
 Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences²
 คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์³
 Faculty of Education and Development, Kasetsart University³
 คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์⁴
 Faculty of Education and Development, Kasetsart University⁴
 E-mail : praepattra@gmail.com, feductt@ku.ac.th, fedupst@ku.ac.th

Received 28.05.2025 ➤ Revised 08.10.2025 ➤ Accepted 18.11.2025

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม หลักสูตรปริญาเอก สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ประจำปีการศึกษา 2567

² เลขที่ 85 ถนนมาลัยแมน ตำบลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

³ เลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 73140

⁴ เลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 73140

บทคัดย่อ

การ วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา เขตเทศบาลนครนครปฐม (2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา และ (3) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อกลยุทธ์ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม จำนวน 369 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมและแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์และการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ ส่วนด้านการวางแผนมีระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลยุทธ์การอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) โดยกลยุทธ์ที่ได้รับการมีส่วนร่วมสูงสุดคือ “การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน” ($\bar{x} = 4.59$) และ (3) ความพึงพอใจต่อกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.69$) โดยกลยุทธ์ที่ประชาชนพึงพอใจมากที่สุดคือ “การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน” ($\bar{x} = 4.63$)

คำสำคัญ : การพัฒนา, กลยุทธ์, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การอนุรักษ์, คลองเจดีย์บูชา

Abstract

This quantitative research aimed to evaluate (1) the level of citizen participation in the conservation of Chedi Buca Canal in Nakhon Pathom Municipality, (2) the extent of citizen engagement in participation strategies for canal conservation, and (3) the level of citizen satisfaction with these strategies. The sample consisted of 369 residents of Nakhon Pathom Municipality, selected through purposive sampling. Research instruments included

a citizen participation questionnaire and a satisfaction survey. Data were analyzed using descriptive statistics—percentage, mean, and standard deviation—along with significance testing at the .05 level.

The findings revealed that (1) overall citizen participation in canal conservation was at a high level ($\bar{x} = 4.30$), particularly in benefiting from conservation and engaging in conservation activities, while planning participation remained moderate ($\bar{x} = 3.27$). (2) Citizen participation in

conservation strategies was also at a high level ($\bar{x}=4.36$), with the highest engagement found in “cultural preservation and community participation promotion” ($\bar{x}=4.59$). (3) Citizens satisfaction with the strategies was at a high level overall ($\bar{x}=4.69$), with the highest satisfaction similarly attributed to “cultural preservation and community participation promotion” ($\bar{x} = 4.63$).

These findings highlight the pivotal

role of citizens in driving the conservation of Chedi Bucha Canal. The evaluation underscores both strengths and areas for improvement, providing practical insights for refining and enhancing citizen participation strategies to achieve sustainable community-based conservation in the future.

Keywords : development, strategy, public participation, conservation, Chedi Bucha Canal

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาเมืองควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งทรัพยากรน้ำที่เป็นหัวใจของวิถีชีวิตชุมชน เช่น คลองเจดีย์บูชา ซึ่งเป็นคลองสายประวัติศาสตร์ที่มีบทบาททั้งในด้านคมนาคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครปฐม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจทำให้คลองแห่งนี้ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องจากมลพิษ ขยะ การใช้พื้นที่ริมคลองอย่างไม่เหมาะสม และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลไทยได้กำหนดให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกรอบแนวทางหลักในการบริหารประเทศผ่านแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมุ่งสร้างการเติบโตที่สมดุลบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียหลักในพื้นที่ตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 25) แผนยุทธศาสตร์ชาติได้เน้นย้ำเป้าหมายด้านการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน การส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ รวมถึงการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565, หน้า 12) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ยังได้กล่าวถึง “การสร้างเมืองและชุมชนน่าอยู่” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่” โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการทั้งจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 45) ในระดับนโยบาย ประเทศไทย ได้น้อมนำแนวทางการพัฒนา

อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางหลักใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)” โดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและเป็นธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 7)

ในด้านสิ่งแวดล้อม แผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ พ.ศ. 2566–2570 ได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ และส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รวมถึงการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566, หน้า 14) อีกทั้งแผนดังกล่าวยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 (เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน) เป้าหมายที่ 6 (การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน) และเป้าหมายที่ 17 (ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา) (United Nations, 2015, p.28) การขับเคลื่อนหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยประชาชนมีบทบาทในการปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น (คลองเจ็ดยี่บุชา) ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ศาสนสถานและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ “คิดร่วม ทำร่วม รับผิดชอบร่วม” ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 10)

คลองเจ็ดยี่บุชาเป็นลำคลองสายประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่

เทศบาลนครนครปฐม ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยคลองสายนี้มีความเกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองเพื่ออำนวยความสะดวกในการเสด็จไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ คลองแห่งนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นแหล่งน้ำสำคัญเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาและวิถีชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันมาหลายชั่วอายุคน อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้คลองเจ็ดยี่บุชาประสบปัญหาหลากหลาย อาทิ คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรม การบุกรุกพื้นที่ริมคลอง การทิ้งขยะ และการลดบทบาทของชุมชนในการดูแลรักษาคลอง เพื่อฟื้นฟูคลองสายประวัติศาสตร์นี้ให้กลับมามีชีวิตและคุณค่าดังเดิม จังหวัดนครปฐม จึงได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาคลองเจ็ดยี่บุชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2564–2566) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ฟื้นฟูคุณภาพน้ำ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และส่งเสริมภูมิสังคมท้องถิ่น แผนแม่บทดังกล่าวมีการกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ (2) การจัดการคุณภาพน้ำ (3) การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม (4) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (5) การประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึก (คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจ็ดยี่บุชาอย่างยั่งยืน, 2563, หน้า 2-10) โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการทั้งด้านนโยบาย การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาอย่างแท้จริง ในระดับท้องถิ่นงานวิจัยของวิเชียร จันทรสวาท และคณะ (2564, หน้า 83) ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความร่วมมือนะยาว ขณะที่งานศึกษาของ Jentoft, van Son และ Bjørkan (2019, p.60) ในต่างประเทศชี้ว่าการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนช่วยให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้ระบบจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม มีความพร้อมและความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมกับกลยุทธ์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยเฉพาะกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับมิติทางวัฒนธรรมและการสื่อสาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงรุกในด้านการวางแผนจึงควรได้รับการเน้นย้ำมากขึ้น เพื่อให้การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาเกิดผลอย่างยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาที่ยึดโยงกับประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Chambers, 1997, p.165)

งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐมต่อกลยุทธ์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยอิงจากกรอบยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการวางแผนงานนโยบายด้านการ

จัดการทรัพยากรน้ำ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ การศึกษา “การประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลยุทธ์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา เขตเทศบาลนครนครปฐม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในมิติของการสนับสนุนแผนนโยบายชาติ การตอบโจทย์เป้าหมาย SDGs และการพัฒนากลยุทธ์เชิงพื้นที่ที่สามารถนำไปสู่การบริหารจัดการคลองที่ยั่งยืน โดยประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบลักษณะ และระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา ตลอดจนปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมนั้น ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์คลอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นที่ประสบปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานของการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเขตเทศบาลนครนครปฐม
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเขตเทศบาลนครนครปฐม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้พัฒนากรอบแนวคิดโดยอ้างอิงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนจาก Arnstein (1969) และ Cohen & Uphoff (1980) ร่วมกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ เช่น Nakamura (2018) และ Kim & Lee (2020) แนวคิดดังกล่าวชี้ว่า การมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดจากประชาชนฝ่ายเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ทักษะทางสังคม โครงสร้างการบริหาร และช่องทางการสื่อสารของรัฐและชุมชนร่วมกัน

บททวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมุ่งเน้นให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ไปจนถึงการดำเนินการร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและส่งเสริมการบริหารจัดการที่โปร่งใสและยั่งยืน แนวคิดนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการเปิดพื้นที่ทางประชาธิปไตย

ในระดับท้องถิ่น (จิราภรณ์ สุทธิวิเศษ, 2564, หน้า 58) โดย Sherry Arnstein (1969) ได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบ “บันไดการมีส่วนร่วม” (Ladder of Citizen Participation) ซึ่งแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ขั้น โดยเปรียบเทียบลักษณะของการมีส่วนร่วมกับขั้นบันได ตั้งแต่ระดับที่ไม่มีอำนาจเลย ไปจนถึงการมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจของประชาชนเอง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ (Arnstein, 1969, p.216) ดังนี้

1. กลุ่มที่ไม่ใช้การมีส่วนร่วมจริง (Non-Participation)

ขั้นที่ 1 Manipulation (การชักจูง) การใช้การประชาสัมพันธ์หรือกิจกรรมเพื่อสร้างภาพว่าประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งที่จริงไม่ได้มีสิทธิหรืออำนาจในการตัดสินใจใด ๆ

ขั้นที่ 2 Therapy (การบำบัด) มุ่งเน้นการเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนมากกว่าการให้ประชาชนมีอำนาจจริง ๆ

2. กลุ่มการมีส่วนร่วมแบบสัญลักษณ์ (Tokenism)

ขั้นที่ 3 Informing (การให้ข้อมูล)

ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหรือแผนงาน แต่ไม่มีโอกาสในการโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 4 Consultation (การปรึกษาหารือ) มีการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เช่น การจัดเวทีสาธารณะหรือทำแบบสอบถาม แต่ความคิดเห็นอาจไม่ถูกนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 5 Placation (การปลอบใจ) ประชาชนมีบทบาทในบางระดับ เช่น มีผู้แทนในคณะกรรมการ แต่ยังไม่มียอำนาจในการตัดสินใจขั้นสำคัญ

3. กลุ่มการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Citizen Power)

ขั้นที่ 6 Partnership (ความร่วมมือ) ประชาชนและผู้มีอำนาจร่วมกันตัดสินใจ มีการแบ่งปันอำนาจและความรับผิดชอบ

ขั้นที่ 7 Delegated Power (การมอบอำนาจ) ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นสำคัญบางอย่าง และสามารถปฏิเสธหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายได้

ขั้นที่ 8 Citizen Control (การควบคุมโดยประชาชน) เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีอำนาจเต็มในการบริหารจัดการและตัดสินใจโดยไม่ต้องพึ่งหน่วยงานรัฐ

แนวคิดนี้ช่วยให้เราเข้าใจระดับของการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ในการประเมินการมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่ลึกซึ้งและแท้จริงของประชาชนในพื้นที่

2. แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management)

แนวคิดนี้เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมโดยใช้ฐานชุมชนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจและดำเนินการ เน้นหลักความยั่งยืนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น คลองเจดีย์บูชา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมของชุมชน (กาญจนา กาญจนสาลักษณ์, 2562, หน้า 102) เป็นแนวคิดที่เน้นให้ชุมชนในพื้นที่เป็นแกนกลางของการอนุรักษ์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมมาเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หัวใจสำคัญของแนวคิดนี้อยู่ที่การกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรกลับสู่ชุมชน เพราะชุมชนคือผู้ที่ใกล้ชิดกับทรัพยากรมีความรู้จากประสบการณ์จริงและความผูกพันกับพื้นที่โดยตรง การให้ชุมชนมีบทบาทในฐานะ “เจ้าของร่วม” (Co-manager) จะช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีความรับผิดชอบ (พีรเดช ทองอำไพ, 2555, หน้า 45) แนวคิดนี้เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยอาศัยความรู้พื้นถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมและความเชื่อวัฒนธรรมของชุมชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่มีทุนทางสังคมสูง มักสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากมีความเชื่อมโยงระหว่างคนกับทรัพยากรอย่างลึกซึ้ง และมีการรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (เสาวลักษณ์ ธรรมสโรช, 2563, หน้า 45) วิธีการนี้ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์

ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ ซึ่งกระบวนการอนุรักษ์โดยชุมชน มักประกอบด้วย กิจกรรม เช่น การจัดตั้งกฎกติกาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง การฟื้นฟูแหล่งน้ำ ป่าชุมชน การปลูกต้นไม้ การสร้างจิตสำนึก ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และการประสานความร่วมมือกับภาครัฐหรือองค์กรสนับสนุน แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างสมดุล และสามารถส่งต่อทรัพยากรให้แก่คนรุ่นหลังได้อย่างไม่เสื่อมโทรม (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2554, หน้า 88) การอนุรักษ์ที่ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือและความรู้ของชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ “คลองเจดีย์บูชา” เป็นทรัพยากรน้ำสำคัญที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในเขตเมือง การอนุรักษ์คลองโดยชุมชนจะช่วยรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสร้างความภาคภูมิใจร่วมกัน

3. แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) คือ กระบวนการพัฒนาที่เน้นความสมดุลระหว่างมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ทำลายศักยภาพของคนรุ่นหลังในการดำรงชีวิต (United Nations, 2015, p.3) ใน พ.ศ. 2558 สหประชาชาติได้ประกาศกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวม 17 เป้าหมาย และ 169

ตัวชี้วัด เพื่อเป็นทิศทางการพัฒนาระดับโลกถึง พ.ศ. 2573 โดยเน้นความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน (United Nations, 2015, p.5) ซึ่งครอบคลุมมิติหลัก 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยทั้งสามมิตินี้ ต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลและต่อเนื่อง แนวคิดนี้มุ่งเน้นการพัฒนาในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำลายความสามารถในการตอบสนองของคนรุ่นอนาคต ประกอบด้วยสามมิติหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองจึงควรเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้ การสร้างจิตสำนึก และการรักษาทรัพยากรอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากคลองอย่างยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564, หน้า 11) โดยงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา” มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างน้อย 4 เป้าหมายสำคัญ ได้แก่

SDG 6 : การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation) เป้าหมายนี้ เน้นการเข้าถึงแหล่งน้ำที่ปลอดภัย การจัดการทรัพยากรน้ำและสุขาภิบาลอย่างยั่งยืน (United Nations, 2015, p.12) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาในฐานะแหล่งน้ำของชุมชนที่ส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง

SDG 11 : เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities) เป้าหมายนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการพัฒนาเมืองอย่างปลอดภัย ยืดหยุ่น และ ยั่งยืน (United Nations, 2015, p.18) ซึ่งตรงกับ การที่งานวิจัยเสนอให้มีการพัฒนากลยุทธ์ที่ ส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการดูแล คลองเจดีย์บูชาและสิ่งแวดล้อมในเมือง เพื่อช่วย สร้างเมืองที่คนในชุมชนสามารถร่วมออกแบบ พัฒนาและดูแลทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกัน

SDG 13 : การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ (Climate Action) สนับสนุน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ (United Nations, 2015, p.22) ซึ่งกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองมีผลช่วย ลดการปล่อยของเสีย ป้องกันน้ำเสีย และปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในพื้นที่ เป็นการช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ และส่งเสริมการปรับตัวของ ชุมชนให้สอดคล้องกับภาวะโลกร้อน

SDG 17 : ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals) สนับสนุน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ชุมชน โรงเรียน วัด และเครือข่ายภาคประชาสังคม (United Nations, 2015, p.30) โดยงานวิจัย เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน วัด โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายนี้ที่มุ่งเน้นการสร้างพันธมิตรเพื่อการพัฒนา เป็นการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDG 17 อย่างชัดเจน

ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นกลไกสำคัญที่ ขับเคลื่อนความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ คลองเจดีย์บูชาโดยผสมพลังของภาคีเครือข่าย ทุกภาคส่วน ถือเป็น “สะพานเชื่อม” ที่ช่วยให้

เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม บรรลุผลได้อย่างยั่งยืน

4. แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)

แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) คือกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมี เป้าหมาย มองภาพรวมในระยะยาว เพื่อกำหนด แนวทางหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ไข ปัญหาหรือพัฒนาองค์กร/ชุมชน โดยเฉพาะ ในบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Mintzberg, Ahlstrand & Lampel, 2005, p.14) การคิดเชิงกลยุทธ์จะต้องสามารถเชื่อมโยง ข้อมูลที่หลากหลาย วิเคราะห์แนวโน้มของ สิ่งแวดล้อม และประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสร้างแนวทางที่สร้างความแตกต่างอย่างยั่งยืน

แนวคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอย่างเป็น ระบบ เพื่อวางแผนและกำหนดเป้าหมายระยะยาว การพัฒนากลยุทธ์จึงเป็นการเลือกทางเลือก ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด แนวคิดนี้ ยังครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากร การประสานงานของภาคส่วนต่าง ๆ และการติดตามผลเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง (บุญทัน ดอกไธสง, 2562, หน้า 92) ซึ่งเหมาะสม อย่างยิ่งกับการจัดการทรัพยากรในระดับท้องถิ่น

ในระดับชุมชน แนวคิดเชิงกลยุทธ์ไม่ได้ จำกัดเฉพาะในภาคธุรกิจแต่สามารถประยุกต์ ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยชุมชนต้องกำหนด “วิสัยทัศน์ร่วม” วิเคราะห์ “จุดแข็ง-จุดอ่อน- โอกาส-อุปสรรค” (SWOT) และกำหนด กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทเพื่อขับเคลื่อน

การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ (Bryson, 2018, p.87) สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้ประยุกต์แนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการออกแบบและพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการที่ใช้ข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ผสานกับการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสามารถขับเคลื่อนการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แพรวภัทรา เขียวชะอุ่ม, 2567, หน้า 305) นอกจากนี้ การคิดเชิงกลยุทธ์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้าง “การมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมาย” (Purpose-driven Participation) ซึ่งทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมขับเคลื่อนการอนุรักษ์ในระยะยาว ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในพื้นที่คลองเจดีย์บูชา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 13) ดังนั้น การพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบโจทย์พื้นที่ต้องอิงจากการประเมินสถานการณ์จริงและใช้ประสบการณ์ชุมชนเป็นทุนจะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับบริบทของคลองเจดีย์บูชาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการประเมินทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (Mintzberg, Ahlstrand & Lampel, 2005, p.62; บุญทัน ดอกโรสง, 2561, หน้า 45)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบ

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการประเมินกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา เขตเทศบาลนครนครปฐม โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในชุมชนริมคลอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนพฤติกรรม ความคิดเห็น และระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา ในเขตเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชุมชนที่ตั้งอยู่ติดริมคลองเจดีย์บูชาทั้งสิ้น 18 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสามตำบล ชุมชนสวนตะไคร้ ชุมชนเสนาหา ชุมชนบ่อแดง ชุมชนริมคลองวัดพระงาม ชุมชนกิ่งบัว ชุมชนหลังโรงรับจำนำ 1 ชุมชนพญาพาน ชุมชนตลาดบน ชุมชนตลาดล่าง ชุมชนจตุรัสพัฒนา ชุมชนเทศา-ทิพากร ชุมชนทางหลวง ชุมชนสวนลำไย ชุมชนศาลเจ้าแม่ตันแจงซอย 6 ชุมชนซอย 7 ชุมชนท่าทราย และ ชุมชนวัดไร่เกาเต้นสำโรง โดยมีจำนวนประชากรเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 5,163 คน และการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่จะยอมรับได้ว่ามากพอที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรได้ตามสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973, p.727) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่นในการเลือกตัวอย่าง ร้อยละ 95 โดยยอมให้เกิด

ความผิดพลาดได้ไม่เกิน ร้อยละ 5 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 369 คน

ตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้มีการเลือกแบบเจาะจง คือ เลือกจากประชาชนในชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา จำนวนทั้งสิ้น 18 ชุมชน จำนวนประชากร 5,163 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเลือกมาได้จำนวนตามขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 369 คน ตามที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-ended Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเพื่อให้ได้ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยศึกษาทฤษฎีแนวคิด จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามวัดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของประชาชน เขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการตรวจสอบเอกสารตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วน (Scale) ตามแบบการประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้การประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ที่ให้ผู้ตอบประเมินค่า

(1-5) ด้วยการเลือกเพียงคำตอบเดียว มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.815 ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา
- 3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากคลองเจดีย์บูชา
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการตรวจสอบเอกสาร ตามกรอบแนวคิดความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วน (Scale) ตามแบบการประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้การประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ที่ให้ผู้ตอบประเมินค่า (1-5) ด้วยการเลือกเพียงคำตอบเดียวมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

- 1) กลยุทธ์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-5
- 2) กลยุทธ์การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6-10
- 3) กลยุทธ์การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 11-15
- 4) กลยุทธ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16-20

5) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 21-25

ส่วนที่ 4 เป็นข้อคำถามวัดความพึงพอใจต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเทศบาลนครนครปฐม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการตรวจสอบเอกสาร ตามกรอบแนวคิดความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วน (Scale) ตามแบบการประเมินค่า (Rating Scale) โดยให้การประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ที่ให้ผู้ตอบประเมินค่า (1-5) ด้วยการเลือกเพียงคำตอบเดียว มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.907 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

- 1) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ
- 2) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการบริหารจัดการคุณภาพน้ำ
- 3) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม
- 4) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
- 5) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการประชาสัมพันธ์

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องหาความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ถ้อยคำ (Wording) ของคำถาม

ในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลจริง จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อดูความเข้าใจในแบบสอบถาม ความชัดเจนของเนื้อหา และผู้ตอบสามารถตอบได้ถูกต้องตามความเป็นจริง แล้วจึงนำมาคำนวณหาความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ก่อนนำไปปรับใช้

2. การหาความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) เป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบความสัมพันธ์ สอดคล้องกับคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.36 ขึ้นไป นำไปใช้

3. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามรายด้าน และทั้งฉบับโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้ผลดังนี้

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.8595 เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบรายด้าน จะได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา เท่ากับ 0.815
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา เท่ากับ 0.824

3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จาก
คลองเจดีย์บูชา เท่ากับ 0.869

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
จากการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา
เท่ากับ 0.930

แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในกลยุทธ์
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
ของเขตเทศบาลนครนครปฐม มีค่าความเชื่อมั่น
ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.962
เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบรายด้าน
จะได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1) กลยุทธ์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็น
ระบบ เท่ากับ 0.910

2) กลยุทธ์การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ
เท่ากับ 0.863

3) กลยุทธ์การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพ
แวดล้อม เท่ากับ 0.886

4) กลยุทธ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
เท่ากับ 0.866

5) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เท่ากับ
0.902

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกลยุทธ์
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
ของเขตเทศบาลนครนครปฐม มีค่าความเชื่อมั่น
ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.907

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวม
ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง

และความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วคัดเลือก
แบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาเข้ารหัส (Coding)
และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ จากนั้นจึง
วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการ
เปรียบเทียบเพื่อดูการกระจายของข้อมูลและ
เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร
ในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปร

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการวัดค่าแนวโน้ม
เข้าสู่ศูนย์กลางของข้อมูล เพื่อทราบข้อมูลที่เป็น
ตัวแทนของกลุ่ม ใช้แปลความหมายของระดับ
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
และระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเขตเทศบาล
นครนครปฐม

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation) ใช้คู่กับค่าเฉลี่ย เพื่อแสดงการ
กระจายของข้อมูลสำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติ
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ
0.05

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปและ
อภิปรายผล ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของ
ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม ได้แก่ เพศ
อายุ ระดับการศึกษา

ตารางที่ 1 : จำนวนและร้อยละของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม

(n = 369)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	145	39.3
หญิง	224	60.7
รวม	369	100.0
อายุ		
อายุ 19-35 ปี	200	54.2
อายุ 36 ปีขึ้นไป	169	45.8
รวม	369	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	239	64.8
เท่ากับหรือสูงกว่าปริญญาตรี	130	35.2
รวม	369	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนเขต เทศบาลนครนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 อายุ 19-35 ปี จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 ระดับ การศึกษา จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม

ตารางที่ 2 : แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขต เทศบาลนครนครปฐม

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วม โดยรวม	4.30	0.75	มาก
ด้านการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา	3.27	0.66	ปานกลาง
ด้านการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา	4.09	0.68	มาก
ด้านการใช้ประโยชน์จากคลองเจดีย์บูชา	3.87	0.92	มาก
ด้านการรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์และพัฒนาคลองฯ	4.24	0.81	มาก
ด้านการประเมินผลการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา	4.09	0.88	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม พบว่าประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าด้านการรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) ด้านการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนา

คลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) ด้านการประเมินผลการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) ด้านการใช้ประโยชน์จากคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) และด้านการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 : แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	309	83.7
ปานกลาง	57	15.4
น้อย	3	0.8
รวม	369	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 83.7

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

ตารางที่ 4 : แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม

การมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วม โดยรวม	4.36	0.79	มาก
กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ	3.96	0.73	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ	4.18	0.90	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม	4.20	0.89	มาก
กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.59	0.69	มาก
กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์	4.33	0.85	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.59$) กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์

การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) และกลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 : แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	284	77.0
ปานกลาง	81	22.0
น้อย	4	1.1
รวม	369	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐมส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วม

อยู่ในระดับมาก จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 77

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

ตารางที่ 6 : แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

ความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความพึงพอใจ โดยรวม	4.69	0.58	มาก
กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ	4.35	0.71	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ	4.39	0.73	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม	4.42	0.75	มาก
กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.63	0.67	มาก
กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์	4.24	0.80	มาก

จากตารางที่ 6 ระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาพบว่า **ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม** มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.69$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้านพบว่ากลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.63$) กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุง

ภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) และกลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 : แสดงจำนวนและร้อยละของประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม จำแนกตามระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาโดยรวม

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	352	95.4
ปานกลาง	15	4.1
น้อย	2	0.5
รวม	369	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่า ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐมส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 95.4

อภิปรายผล

1. **ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม** มีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านการรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) ด้านการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) ด้านการประเมิน

ผลการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) ด้านการใช้ประโยชน์จากคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) และด้านการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) ตามลำดับ ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐมส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 83.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความร่วมมือและการสร้างความตระหนักของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (แพรภัทรา เขียวชะอุ่ม,

จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์ และประสงค์ ดันพิชัย, 2568) และสะท้อนถึงความตระหนักรู้และความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม ในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของการรับผลประโยชน์ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลซึ่งสามารถตีความได้ว่าประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของคลองเจดีย์บูชาในฐานะทรัพยากรสาธารณะ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนมักจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังเป็นจุดสำคัญที่สามารถพัฒนาได้เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยทางสิ่งแวดล้อม (Pretty, 1995, p.124) อีกทั้งผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (คิดเป็นร้อยละ 95.4) ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอของแพรวภัทรา เขียวชะอุ่ม (2567) ที่กล่าวถึง “ความเข้มแข็งของทุนทางสังคม” โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มจิตอาสาและเครือข่ายภาคีในท้องถิ่นที่มีบทบาทอย่างมากในการผลักดันให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีพลังและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิจ ฝาเจริญ (2563, หน้า 120) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ งานวิจัยของ ดาริกา โพธิ์รุกษ์ (2563, หน้า 2) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดก

ทางวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการวางแผนและการดำเนินกิจกรรม มีผลต่อความสำเร็จของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการวางแผน เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.36$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.59$) กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.33$) กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.20$) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$) และกลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.96$) ตามลำดับ ประชาชนเขตเทศบาลนครปฐมส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 77 ซึ่งสะท้อนถึงความพร้อมและความเต็มใจของชุมชนในการสนับสนุนและมีส่วนร่วมต่อการพัฒนากลยุทธ์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาอย่างเป็นระบบ (แพรวภัทรา เขียวชะอุ่ม, จุฑาทิพย์

ถาวรรัตน์และประสงค์ตันพิชัย, 2568)สะท้อนถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์ พบว่ากลยุทธ์ที่ประชาชนมีส่วนร่วมและพึงพอใจในระดับสูงสุด คือ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในระดับท้องถิ่น (พัชรี หงษ์ทอง, 2562, หน้า 87) กลยุทธ์อื่น ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ และการปรับปรุงภูมิทัศน์ก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีเช่นกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของประติมาธันยบุรณ์ตระกูล(2561, หน้า 153)พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐาน มีผลต่อการสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น นอกจากนี้ กลยุทธ์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์ แม้อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากลยุทธ์อื่น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสื่อสารและความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งแพรวฤทธิ์ ยอดแก้ว (2565) ได้เน้นว่า “ช่องว่างด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล” คืออุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการตัดสินใจและกำกับติดตามแผนงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ

มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

3. ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐม

มีความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.69$) และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก($\bar{x}=4.63$) กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.42$) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.39$) กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.35$) และกลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) ตามลำดับ ประชาชนเขตเทศบาลนครนครปฐมส่วนใหญ่ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 95.4 แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความรู้สึกพึงพอใจของประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมของกลยุทธ์ที่นำไปใช้ รวมทั้งความสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของชุมชน เห็นถึงความตระหนักรู้และความร่วมมือของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลยุทธ์ที่ประชาชนมีความพึงพอใจสูงสุดคือ กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแนวทางของ แพรภัทร ยอดแก้ว (2565) ที่ระบุว่าความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาต้องอาศัย “รากวัฒนธรรมของชุมชน” และ “อัตลักษณ์เชิงพื้นที่” ซึ่งสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนพื้นที่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ เจริญสุข (2563) พบว่าการมีส่วนร่วมในด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมชุมชนมีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชน เนื่องจากเป็นกลยุทธ์ที่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก ปัทมะเนตร์ (2561) ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการพัฒนาพื้นที่คลองแสนแสบเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อมีการดำเนินการในลักษณะที่ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านภูมิทัศน์และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง ส่วนกลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดแม้อยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนถึงช่องว่างในการสื่อสารข้อมูลและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของชุมชน ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้กลยุทธ์อื่น ๆ บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยรวมผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจของประชาชนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเชื่อ และคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งควรนำมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนของโครงการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาในอนาคต

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการเป็นกลไกหลักของการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยมีการรับผลประโยชน์และการดำเนินกิจกรรมเป็นมิติที่โดดเด่นที่สุด อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนยังอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการเข้าถึงกระบวนการกำหนดทิศทางและนโยบายสาธารณะ

สำหรับการประเมินกลยุทธ์พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมต่อกลยุทธ์โดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) โดยกลยุทธ์ที่สำคัญที่สุดคือ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{x} = 4.59$) เนื่องจากเป็นกลยุทธ์ที่สัมพันธ์กับทุนทางสังคม วัฒนธรรม และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สอดคล้องกับบริบทของชุมชนริมคลองที่ยึดโยงกับวัด ศาสนสถาน และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

ด้านความพึงพอใจต่อกลยุทธ์พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.69$) โดยเฉพาะกลยุทธ์ดังกล่าว ($\bar{x} = 4.63$) แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์เชิงวัฒนธรรมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์คลอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) ที่เน้นบทบาทของประชาชนในทุกขั้นตอนและแนวคิดของ Arnstein (1969) ที่มุ่งเสริมอำนาจทางสังคมให้ประชาชนมีบทบาทมากกว่าเพียงการรับข้อมูล แต่สามารถร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และ

ร่วมประเมินผลได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้สะท้อนว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาวัฒนธรรมกับการสร้างพลังชุมชน และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทเชิงโครงสร้าง จะช่วยยกระดับการอนุรักษ์พื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการมีส่วนร่วมสูงสุดคือ การรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์และพัฒนา รองลงมาคือการดำเนินกิจกรรมการประเมินผล การใช้ประโยชน์ และการวางแผนตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ (2) การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ (3) การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม (4) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (5) การประชาสัมพันธ์ โดยกลยุทธ์ที่ 4 มีระดับความพึงพอใจสูงสุดสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา ทั้งนี้ กลยุทธ์ดังกล่าวไม่ได้มุ่งผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่ยังวางรากฐานสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และยึดหลักการ “จากประชาชน เพื่อประชาชน และโดยประชาชน” เป็นแกนกลางของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืนระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2564–2566) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในมิติด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายชาติและแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืน SDGs โดยเฉพาะ SDG 6, SDG 11, SDG 14 และ SDG 17 สอดคล้องกับการดำเนินกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้าน งานวิจัยนี้จึงสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง พร้อมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลควรเสริมกลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมที่มีคะแนนสูง โดยเฉพาะมิติการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิทัศน์ เนื่องจากเป็นสมรรถนะหลักของชุมชนและได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.59$ ความร่วมมือ/ $\bar{x}=4.63$ ความพึงพอใจ) ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นเจ้าของพื้นที่และความต่อเนื่องของการอนุรักษ์

1.2 ควรเพิ่มช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนเชิงนโยบาย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามิติการวางแผนอยู่เพียงระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.27$) การเปิดพื้นที่ร่วมตัดสินใจจึงมีความจำเป็นเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมสู่ระดับ “ร่วมคิด ร่วมกำหนดทิศทาง”

1.3 จัดสรรงบประมาณต่อเนื่องเพื่อกิจกรรมชุมชนและการอนุรักษ์ เนื่องจากประชาชนแสดงความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับสูง ($\bar{x}>4.30$) และการสนับสนุน

งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญตามแนวคิด Governance of Common Resources ตัวอย่างงานวิจัยต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นมีการจัดงบประมาณให้ “Community River Stewardship Programs” เพื่อให้ชุมชนดูแลแม่น้ำและคลองในท้องถิ่น (Nakamura, 2018)

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จัดตั้งพื้นที่กลางเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการประเมินผล ตามแนวทาง “River Learning Centers” ในเกาหลีใต้ที่เปิดให้ประชาชนร่วมออกแบบพื้นที่ริมน้ำ (Kim & Lee, 2020)

2.2 ส่งเสริมเครือข่ายภาคี เช่น กลุ่มจิตอาสาและเยาวชน เพื่อคงความต่อเนื่องของกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของพื้นที่

2.3 พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง ทั้งออนไลน์-ออฟไลน์ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงทุกช่วงวัยสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Local Civic Engagement)

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาเพื่อพัฒนาโมเดลการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนริมน้ำ และเผยแพร่สู่หน่วยงานกำกับ เช่น กระทรวงมหาดไทย เพื่อใช้เป็นต้นแบบเชิงพื้นที่

3.2 ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจ อุปสรรค และพลวัตทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อเสริมความเข้าใจเชิงลึกสู่การกำหนดยุทธศาสตร์

3.3 ติดตามประเมินผลแบบ Longitudinal Study เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของกลยุทธ์ต่อการมีส่วนร่วมและคุณภาพระบบนิเวศคลอง

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสาน กลยุทธ์เชิงโครงสร้าง (นโยบาย งบประมาณ กลไกการร่วมตัดสินใจ) และกลยุทธ์เชิงพฤติกรรม (วัฒนธรรม การเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน □

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). **แผนปฏิบัติการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566–2570**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กาญจนา กาญจนสาลักษณ์. (2562). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจ็ดชัยบุชาอย่างยั่งยืน. (2563). **แผนแม่บทการพัฒนาคลองเจ็ดชัยบุชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2564-2566)**. นครปฐม : สำนักงานจังหวัดนครปฐม.
- จิราภรณ์ สุทธิวิเศษ. (2564). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนริมคลองบางกอกน้อย**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดาริกา โพธิ์รุท. (2563). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีชุมชนบ้านเขว ตำบลเขว อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 42(1), 1-15.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2561). **การคิดเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการจัดการยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : วี.พี.กราฟฟิค.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). **การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ประติมา ฉันทบุรณ์ตระกูล. (2561). **การพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาโดยใช้สถานที่เป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชนขานเมือง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชร หงษ์ทอง. (2562). **ทุนวัฒนธรรมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- พีรเดช ทองอำไพ. (2555). **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานงานองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- แพรภัทร ยอดแก้ว. (2565). **แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจ็ดชัยบุชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจ็ดชัยบุชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2564-2566)**. ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 (7-8 กรกฎาคม หน้า 2841-2850) นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- แพรรักษา เขียวชะอุ่ม, จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์ และประสงค์ ตันพิชัย. (2568). การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา จังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืน โดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ). *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 16(1), 125-142.
- แพรรักษา เขียวชะอุ่ม. (2567). ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2564 - 2566). *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 17(2), 289-323.
- วิเชียร จันทรส่วาง และคณะ. (2564). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ: กรณีศึกษาคลองบ้านใหม่ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 15(1), 77-90.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2554). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่น. ใน อุษา กลิ่นหอม (บ.ก.), *สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน* (หน้า 81-92). กรุงเทพฯ: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2563). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ: กรณีศึกษาบ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมทรรศน์*, 20(2), 115-130.
- สมนึก ปัทมะเนตร์. (2561). รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการพัฒนาคลองแสนแสบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). *คู่มือการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับใหม่ในหน่วยงานภาครัฐ*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ก.พ.ร.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ : สภาพัฒน์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- เสาวลักษณ์ ธรรมสโรช. (2563). บทบาทของทุนทางสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 11(1), 39-52.
- อภิชาติ เจริญสุข. (2563). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาษาอังกฤษ

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Bryson, J. M. (2018). **Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement** (5th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Chambers, R. (1997). **Whose reality counts? Putting the first last**. London: Intermediate Technology Publications.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Jentoft, S., van Son, T. C., & Bjørkan, M. (2019). Marine resource governance and legitimacy: a study of participation in coastal zone management. *Marine Policy*, 99, 59–67.
- Kim, J., & Lee, S. (2020). Collaborative governance and public participation in community-based environmental management in South Korea. *Sustainability*, 12(9), 3678.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B., & Lampel, J. (2005). **Strategy safari: A guided tour through the wilds of strategic management** (3rd ed.). New York: Free Press.
- Nakamura, H. (2018). Community participation and local environmental governance in Japan: Lessons for sustainable urban planning. *Journal of Asian Public Policy*, 11(2), 145–161.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.
- United Nations. (2015). **Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development**. New York: United Nations.
- Yamane, t. (1973). **Statistic; An Introductory Analysis**. 3rd ed., New York: Harper and Row Publications.